

EVOLUȚIA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR AL LOGISTICII ARMATEI ROMÂNE

EVOLUTION OF HIGHER EDUCATION IN ROMANIAN ARMED FORCES LOGISTICS'

Col. (r) prof.univ.dr. Benone ANDRONIC*

Acest articol este rezultatul unei cercetări științifice referitoare la evoluția învățământului logistic (administrației) în Armata României.

În cuprinsul articolului, sunt prezentate izvoarele documentare pe care se sprijină apariția și evoluția învățământului logistic (administrației) și mărturiile celor care au înfăptuit actele istorice de întemeiere și de transformare evolutivă a acestuia.

The article is the result of scientific research on the education evolution of Logistics (administration) in the Romanian Armed Forces.

The author referred to documentary sources that support the emergence of Logistics (Administration) education and testimonies of those who contributed to founding and developing this category of forces in history.

Cuvinte-cheie: izvor istoric; tradiție militară; învățământ superior; administrație; logistică; evoluție; rol hotărâtor.

Keywords: historic source; military tradition; higher education; intendance; administration; logistics; evolution; decisive role.

Învățământul superior logistic al armatei române trebuie să fie așezat, în mod distinct, în panoplia învățământului militar, așa cum a fost prezentat în decursul timpurilor grele și în vâltoarea zbuciumului neamului românesc.

„Dacă pe toți cei ce compun și slujesc armata, mai cu seamă în timp de război, apasă răspunderi mari și griji de mare încordare cerebrală și de tensiune sufletească, toți aceștia au și momente de relaxare, de destindere, mai lungi sau mai scurte; unul singur, robul de fiecare zi și de fiecare clipă, fie de bucurie, fie de tristețe, este legat permanent și încătușat de aceeași grijă: a zilei de azi, a zilei de mâine, căreia trebuie să-i găsească un răspuns adecvat. Acesta este Logisticianul «erou fără glorie, căci el nu poate hotărî victoria, dar ea nu poate fi câștigată fără el»”¹.

În opinia mea, *Logistica militară* este continuatoarea *Administrației militare*, apărută

în Armata României, după Unirea Principatelor Române, sub conducerea colonelului Alexandru Ioan Cuza, care a semnat actul de constituire a organismului Administrației Militare, pe care îl putem considera act de naștere a logisticii militare de astăzi. După completa fuzionare a ministerelor de război din Moldova și din Muntenia, avea să apară *Înaltul Decret nr. 202*, din 9 octombrie 1862, decret care reglementa organizarea noului Minister al Războiului din România. Conform aceluși decret, reorganizarea ministerului prevedea Administrația Militară, ca nouă structură, având în componere „Direcția a 2-a, administrație generală”, care, la rândul său, avea în componere Diviziunea 1 și Diviziunea a 2-a. Prima era organizată pe două secții: Secția 1 – *personalul intendenței militare, transporturi militare, paturi militare, îmbrăcăminte și campament* – și Secția a 2-a – *spitale, personalul spitalelor, subzistență*. Cea de-a doua diviziune era organizată, de asemenea, pe două secții: Secția 1 – *soldă, reviste de contabilitate, administrația interioară a corpurilor, fonduri și ordonanțe* – și Secția a 2-a – *conturi generale ale bugetului, conturi în materiale, pensii, legi și arhive*².

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Academia Oamenilor de Știință din Romania
e-mail: benoneandronic@yahoo.com

Prin *Înaltul Ordin de Zi nr. 29*, din 1 februarie 1861 (n.n. – publicat în *Monitorul Oastei nr. 11*, din 16 februarie, același an), se organiza *Corpul Intendenței Militare*, și nu *Intendența Militară*, cum greșit se afirmă adesea, care apăruse deja în *Oastea Moldovei*, prin *Ordinul de Zi nr. 24 al Căimăcămiei Moldovei*, din 27 aprilie 1857.

Acest nou corp de planificare și de control al subzistențelor armatei, începând din acel an, recruta ofițerii combatanți și pe cei de administrație, care trebuiau să treacă un examen direct de admitere în corp și care aveau nevoie de o pregătire temeinică, potrivit cerințelor unei armate moderne³.

Trăgând învățămintele necesare din campania 1916 - 1918 a *Marelui Război* și ținând cont de cerințele noi din domeniul militar, apărute după făurirea *Statului Național Unitar Român*, în anul 1918, odată cu reorganizarea Școlii Superioare de Război, prin *Decretul nr. 4.729*, din anul 1919, publicat în *Monitorul Oficial nr. 167/1919* și în decizia ministerială, lua ființă și o *Secție de Intendență*⁴.

Iată ce scria intendantul general Leonte State, în „*Revista Intendenței și Administrației Armatei*”, nr. 6, din 1923: „Pentru felul cum am condus Serviciile noastre în război, actele și istoricul campaniei vor arăta, la timp, adevărul și străduințele noastre zi de zi, ca sfinții mucenici ai Patriei să aibă cu ce-și duce viața, mai ales în acel colț al Moldovei unde milioane de suflete românești, ostași și cetățeni, bătrâni și copii au fost salvați – cutez a afirma – prin munca intendenței și administrației, investită cu tot creditul moral și cu toată puterea de către cel mai potrivit dintre guverne, care era guvernul națiunii însăși”⁵.

În raportul către Suveran, Ministrul de Război, de atunci, motiva astfel proiectul: „În scopul de a putea pregăti, pe viitor, un corp de ofițeri de intendență, cu cunoștințe generale mai largi și cu cunoștințe militare speciale temeinice și asimilat corpului ofițerilor de Stat Major, s-a simțit nevoia de a se crea o Secție de Intendență pe lângă Școala Superioară de Război”⁶.

Dar, așa cum scria generalul de divizie Ion Stângaciu, în „*Revista Intendenței și Administrației Armatei*”, nr. 1, din 1925, decizia de înființare a Secției Intendenței a Școlii Superioare de Război a constituit un pas uriaș către ameliorarea stării ofițerilor din corpul administrativ al armatei.

Și dacă scopul Școlii Superioare de Război era de a răspândi, în armată, cunoștințe militare

superioare și de a procura ofițerilor, de toate armele, o bază de pregătire, în vederea comanda și a conducerii marilor unități și în vederea alegerii ofițerilor de Stat Major, aceleași scopuri au stat și la baza înființării, în anul 1919, a *Secției de Intendență*, în cadrul Școlii Superioare de Război, al cărei regulament avea să apară abia în anul 1931, după ce, în anul 1928, această *Secție de Intendență* se transformă în *Școală Superioară de Intendență*⁷.

Astfel, în regulamentul *Școlii Superioare de Intendență* se arăta că scopurile învățământului erau: pregătirea ofițerilor de administrație și a celor combatanți care doreau să treacă în Corpul Ofițerilor de Intendență și de a le procura acestora o bază de pregătire, în vederea conducerii și controlului *Serviciilor Administrative ale Armatei*, precum și în vederea alegerii ofițerilor necesari Comandamentelor pentru aceste funcții.

Trebuie însă bine precizat că înființarea *Secției Intendenței*, la *Școala Superioară de Război*, nu s-a făcut pentru că ofițerii de intendență nu au dat dovadă, în timpul *Marelui Război*, de o bună pregătire, ci pentru o mai bună pregătire a acestora, conform acelor timpuri.

Ceea ce însă a determinat să se înființeze, imediat după terminarea războiului – în anul 1919 –, această *Academie a Intendenței* sunt constatarea și afirmarea covârșitoarei importanțe, pe care a dovedit-o războiul pentru *Serviciul Intendenței*, singurul dintre toate Serviciile Armatei care s-a bucurat de această cinste și mare grijă.

Așadar, înființarea *Secției Intendenței* este considerată a fi începutul învățământului superior militar de logistică (intendență).

Asupra valorii în sine a Secției Intendenței și, mai apoi, a Școlii Superioare de Intendență, voi cita părerea unui cunoscut scriitor militar, int.lt.col. Alexandru Havrileț, care scria:

„Secția de Intendență de pe lângă Școala Superioară de Război, cât și Școala Superioară de Intendență, în care s’a [sic!] transformat Secția, a fost și este una din instituțiunile de frunte ale oștirii.

Ofițerii, bine notați de șefii lor, cari au reușit la concursul de intrare, primesc, în cursul celor doi ani de studii, cunoștințe superioare militare și de specialitate.

Corpul profesoral, militar și civil al Școlii, din cel mai ales, a fost și este la înălțimea misiunii sale.

Conducerea Școlii a fost încredințată, de la început și până acum, acelor elemente de frunte ale oștirii care au condus și conduc și Școala Superioară de Războiu, ambele școli fiind sub directiva și controlul Mareșalului Stat Major al Armatei.

Cu o astfel de conducere și cu un corp profesoral de o mare valoare, această școală, după absolvirea ei de către ofițerii cari au urmat-o, poate fi considerată ca un «doctorat administrativ militar»⁸.

Școala, ori câți ani de studii va avea și oricâte cunoștințe ar da studenților săi, nu este suficientă pentru a putea considera că posesorul diplomei de absolvire nu va mai avea nevoie de o continuă pregătire culturală, generală și profesională.

Referitor la continua pregătire a ofițerilor, Mareșalul Foch arăta:

„Știința necesară nu se obține decât învățând serios și continuu. Pe un câmp de bătălie nu se mai poate învăța; se face tot ce se poate, ca să se poată aplica tot ce se știe și trebuie să se știe bine, ca să se poată face, atunci ceva”⁹.

Și, invocând renumele și autoritatea mareșalului Foch, iată cum se adresează cunoscutul pedagog militar int.lt. col. Voinescu Ioan studenților Școlii Superioare de Intendență: „Ca o dovadă luminoasă că azi trăim mai mult ca oricând sub primatul, sub semnul celei mai solide culturi, [...] cum veți putea realiza Dvs. această imperioasă poruncă a vremurilor de azi?

În primul rând, se impune ca o datorie de onoare, pentru fiecare dintre Dvs. aflați în asemenea situație, să vă completați studiile cuprinse într'un întreg ciclu din programele școlilor Statului. Altfel, aveți să simțiți toată viața Dvs. o situație de jenă, o stare de inferioritate, care va apăsa asupra Dvs. ca o umbră, în mijlocul activității generale în care veți fi încadrați.

Prestigiul unui corp conștient se făurește, dar mai ales se menține, prin prestigiul fiecărui membru în parte. Or, acest prestigiu se dobândește numai atunci când totul se sprijină pe cultură.

Și acum, problema ce vă înfățișez ia alt aspect.

Dvs. nu aveți datorii numai către Dvs. înșivă. Aveți o datorie neînsemnat mai mare, aceea către Corpul din care faceți parte. Este o lege superioară, care unește indivizii și generațiile, într'o tradiție și într'o misiune, și în care individul nu este ceea ce este decât în funcție de procesul spiritual la care el ia parte în grupa ce activează. De aici, uriașa

valoare a tradiției pentru fiecare corp constituit. Fiindcă trebuie să știți că nu aveți dreptul să știrbiți cu nimic din prestigiul Corpului la care se ostenesc atâtea generații de camarazi de toate vârstele”¹⁰.

Din aceeași conferință, merită reținute următoarele cuvinte:

„Țin să vă amintesc aceste lucruri ca să pășiți cu tot entuziasmul și cu cea mai adâncă și deplină convingere, cunoscând că acest corp își are tradițiile lui de glorie și de merit, pe care numai ignoranții și oamenii de rea-credință i le pot nesocoti.

Acest Corp a fost ilustrat, chiar în tânăra noastră armată, de șefi iluștri, ca să-i numesc pe unii dintre cei morți ca: int. general Bengescu Dabija, membru al Academiei Române, int. general S. Stanciovici, int. general C.G. Ursacky și alții încă.

Dacă toți aceștia au fost organizatori de seamă, dacă au fost spirite superioare, adevărate glorii ale Intendenței și ale Armatei, apoi trebuie să știți că toți, fără excepție, au fost exemplare cu o cultură generală puțin comună.

Intendanții generali citați au adăpat numeroase generații cu lumina științei lor, fie la Școala de Războiu, fie aiurea.

Numeroase lucrări rămase prin biblioteci ilustrează acest lucru mai bine ca orice”¹¹.

Dacă anul 1919 este de o atât de mare însemnătate în istoria intendenței noastre militare, prin înființarea Secției Intendenței, la Școala Superioară de Războiu, curând după acesta, la numai doi ani (1921), un alt fapt, de o covârșitoare importanță culturală și profesională, avea să marcheze mersul ascendent al Intendenței militare, prin înființarea *Revistei Intendenței și Administrației Armatei*.

După cel de-al Doilea Război Mondial, odată cu dezmembrarea Armatei Regale a României, învățământul de logistică a cunoscut modificări, din cauza deficitului de cadre, a epurărilor care au urmat, după anul 1947, pe considerente politice, printre cei înlăturați fiind și cadre din administrație și de intendență. Noile forme de organizare a învățământului au fost politizate și urmăreau să confere absolventului calitatea de specialist militar și de activist al Partidului Comunist¹².

În anul 1948, ca urmare a transformărilor survenite în rețeaua de învățământ superior militar, prin *Decretul nr. 1.803*, din 29 august, se desființează Școala Superioară de Războiu¹³ și se înființează *Academia Militară*, iar prin *Decretul nr. 261*, din 25 septembrie 1948, se desființează

Școala Superioară de Intendență din cadrul Școlii Superioare de Război și se înființează Școala Superioară de Administrație Militară în cadrul aceleiași instituții.

Un an mai târziu, prin diversificarea învățământului, pe baza *Decretului nr. 371/14.09.1949*, se înființează *Academia Spatelui Armatei*, organizată pe două profiluri de bază, corespunzător celor două facultăți: *Facultatea generală a spatelui*, având ca obiectiv pregătirea ofițerilor de conducere și *Facultatea economico-financiară*, pentru pregătirea ofițerilor de intendență și a celor de finanțe.

În 12 septembrie 1953, prin *Decretul nr. 368*, se înființează *Academia Militară* și se desființează *Academia Spatelui*, efectivele acesteia fiind preluate de Academie. Cele două facultăți ale Academiei Spatelui capătă o nouă formă, devenind *Facultatea de spate și aprovizionare militară* și *Facultatea financiară militară*, ambele cu durata de școlarizare de trei ani, urmărindu-se o pregătire superioară a cadrelor de servicii. Schimbarea nu este numai de denumire, ci și de fond. Se dădea un nou conținut învățământului și se dorea o specializare distinctă a ofițerilor, corespunzător compartimentelor de aprovizionare și de asigurare financiară de la toate eşaloanele.

În anul 1956, ca urmare a creșterii gradului de înzestrare și de diversificare a unităților și a marilor unități cu tehnică de blindate, de tractoare și de autovehicule, în cadrul *Facultății de spate și aprovizionare militară* se mai adaugă o specialitate: carburanți-lubrifianți. Tot atunci, pentru creșterea competenței profesionale, la toate specialitățile s-au introdus noi discipline: matematica, chimia, tehnologia alimentelor și materialelor de intendență.

În anul 1959, prin *Decretul 214*, din 13 ianuarie, *Academia Militară* se contopește cu *Academia Militară Tehnică* (unde se învăța logistica de producție și asigurarea tehnică, adică managementul mentenanței), sub denumirea de *Academia Militară Generală*, iar *Facultatea de spate și aprovizionare* își schimbă denumirea în *Facultatea de arme și servicii*.

Acordându-se importanța cuvenită tuturor laturilor logisticii din armată, în anul 1964, ca urmare a amplificării și a acutizării nevoilor tot mai crescânde privind transporturile militare la pace și la război, se înființează, în cadrul facultății, încă o

specialitate cu rang de secție: *căi ferate și transporturi*. Tot în contextul perfecționării pregătirii cadrelor de specialitate, în această perioadă, iau ființă, pe lângă facultate, cursuri academice superioare de conducere servicii, intendență și finanțe. Facultatea funcționa deci cu cinci secții (specialități) și cu un curs postacademic.

În anul 1969, ca efect al *Legii învățământului* și al *Decretului nr. 1.037/01.11.1968* privind organizarea și funcționarea instituțiilor militare de învățământ, *Academia Militară Generală* se reorganizează, devenind *Academia Militară*.

În cadrul sectorului tactic-operativ, se înființează patru facultăți, între care și *Facultatea de servicii* (prin desprinderea de *Facultatea de arme*), cu specialitățile: conducere servicii, intendență, transporturi militare și finanțe, și două catedre: catedra de tactica serviciilor și transporturi militare și catedra de finanțe, iar durata cursurilor se micșorează de la trei la doi ani.

Începând cu anul 1973, ca urmare a normelor de structură pentru instituțiile de învățământ, *Facultatea de servicii* se transformă în *Secția de servicii*, având în compunere trei specialități: conducere servicii, intendență și finanțe, și două catedre: catedra de tactica serviciilor și catedra de intendență și finanțe. Specialitatea transporturi militare intră în compunerea *Facultății de arme* întrunite și tancuri. Se întrerup și cursurile la specialitatea carburanți, acestea fiind reluate, pentru câteva serii, în anul 1979. Sub această formă organizatorică, învățământul superior militar de specialitate a funcționat până în anul 1989.

După evenimentele din decembrie 1989, în pas cu transformările intervenite în întreaga viață socială, inclusiv în învățământul superior, care l-a cuprins și pe cel militar, începând cu anul 1990, în *Academia Militară* învățământul se reorganizează, în perspectiva dezvoltării armatei, după noi principii doctrinare, a perfecționării structurii sale funcționale și a înzestrării cu tehnică și cu materiale moderne. *Academia Militară Tehnică* se separă de *Academia Militară*, iar *Secția de servicii*, prin *Hotărârea de Guvern nr. 550*, din 17 mai 1990, art. 14, se transformă în *Facultatea de Logistică*. Noua formă organizatorică, echivalentă structurilor universitare tradiționale din țara noastră și din armată, pe lângă faptul că îi conferă corespondent în întreg sistemul de învățământ și își asumă toate prerogativele care revin unei astfel de instituții recunoscute în țară și

în lume, a suferit și modificări de fond, necesitând, în continuare, eforturi pentru a-și căpăta pe deplin rolul și atributele de pregătire a cadrelor, în toate domeniile de asigurare tehnico-materială, medicală și financiară, care decurg din scopul și din conceptul de logistică, adoptat de majoritatea armatelor țărilor dezvoltate din lume.

În această idee, din punct de vedere organizatoric, *Facultatea de Logistică* revenea la profilurile tradiționale, având prevăzute secții distincte, pentru specialitățile: conducere logistică, intendență, carburanți-lubrifianți și finanțe, și trei catedre: *tactica serviciilor, intendență și finanțe*. De asemenea, pentru perfecționarea pregătirii cadrelor de specialitate, facultatea era abilitată în organizarea și funcționarea cursurilor postacademice de toate profilurile. Începând din 17 septembrie 1990, *Facultatea de Logistică* organizează și desfășoară doctorat, în ramura știință militară, „specialitatea logistică”, și are toate drepturile de verificare și de atestare pentru acordarea titlului științific.

În 1991, potrivit *HG nr. 305*, din 23 aprilie, Academia Militară își schimbă denumirea în Academia de Înalte Studii Militare, iar prin *HG nr. 1.027*, din 28 august 2003, Academia de Înalte Studii Militare își schimbă denumirea în *Universitatea Națională de Apărare*, în cadrul căreia *Facultatea de Logistică* devine o specializare în cadrul *Facultății Interarme*, având în componere două catedre: *Catedra Conducere Logistică* și *Catedra Management Economico-financiar*.

În perioada noiembrie 2003 - septembrie 2004, în *Universitatea Națională de Apărare* au loc modificări și transformări structurale, *Facultatea Interarme* își schimbă denumirea în *Facultatea de Comandă și Stat Major*, iar cele două catedre se contopesc în *Catedra Logistică, Finanțe și Contabilitate*.

În anul 2005, *Universitatea Națională de Apărare*, prin *HG nr. 969*, din 25 august, va purta denumirea de *Universitatea Națională de Apărare „Carol I”*.

În anul universitar 2011-2012, *Catedra Logistică, Finanțe și Contabilitate* își modifica denumirea în *Departamentul de Logistică, Finanțe și Contabilitate*, din cadrul *Facultății de Comandă și Stat Major*¹⁴.

Evoluția învățământului superior de logistică, de la începuturi și până astăzi, a fost în acord cu măsurile de dezvoltare și de perfecționare

continuă a organismelor armatei române urmând perfecționarea continuă a pregătirii ofițerilor logisticieni, pentru a asigura armatei condițiile materiale necesare efectivelor acestora, în obținerea victoriei pe câmpurile de luptă, pentru a trăi și a se instrui.

Întreținerea efectivelor armatei și administrarea generală a acestora au necesitat organe specializate, care să preia această răspundere, care devenea tot mai complexă și care se cerea a fi planificată, organizată și condusă de către logisticieni cât mai bine pregătiți, din punct de vedere teoretic și practic.

Marile bătălii ale armatei neamului românesc au dovedit, cu prisosință, buna pregătire a ofițerilor care au încadrat organisme logistice și eforturile, de multe ori, supraomenești, pentru a face posibilă victoria în lupte.

Lor, înaintașilor noștri, noi, cei de astăzi, le datorăm veșnică recunoștință pentru modul cum și-au pus în valoare capacitățile lor de a folosi, cu inteligență și cu iscusință, resursele pe care le-au avut la dispoziție, de multe ori insuficiente, pentru a pregăti ofițerii de logistică în a fi capabili de a planifica și de a executa dotarea, hrănirea și echiparea, cât mai bine cu putință a efectivelor armatei, pentru jertfa lor pe câmpul de onoare, pentru modul cum și-au făcut datoria față de țară și față de neam.

NOTE:

1 Intd.lt.col. Nicolae Gheorghiu, intd.cpt. Constantin Vasilescu, *Străduinți*, apărută în Volumul comemorativ, *Întreținerea Armatei Române de-a lungul timpurilor, apărută cu prilejul restabilirii destinului istoric al gospodăriei Oștirii Române și al aniversării a optzeci și cinci de ani de la introducerea intendenței în viața noastră militară și națională*, Tipografia Marelui Stat Major, București, 1942, p. 544.

2 Dr. Veronica Bondar, *Buletinul Arhivelor Militare Române, Studii/documente*, București, 2015, p. 3, www.arhive.nationale.ro/.../lista

3 Maior de administrație, Anastasie Tomița Răzășul, *Gospodăria militară la români de la Dacia Traiană la România Reîntregită*, Tipografia „Viața Literară”, București, 1942.

4 Arhiva MAPN, fond SSR, dosar nr. 12, fila 2.

5 Arhiva MAPN, fond SSR, dosar nr. 12, fila 3.

6 Intd.lt.col. Nicolae Gheorghiu, intd.cpt. Constantin Vasilescu, *op.cit.*, p. 548.

7 *Ibidem*, p. 547.

8 Int.lt.col. Alexandru Havrileț, *Intendența în Franța și în România*, Editura Lumina, București, 1931, p. 127.

9 *Ibidem*, p. 25.

10 Intd.lt.col. Nicolae Gheorghiu, intd.cpt. Constantin Vasilescu, *op.cit.*, p. 549.

11 *Ibidem*, pp. 549-550.

12 Gl.lt.dr. Traian Dafinescu, col. (r) Ioan Boață, *Serviciile Armatei Române*, Editura Militară, București, 1989, pp. 266-267.

13 În expunerea de motive la *Decret*, Emil Bodnăraș cataloga Școala Superioară de Război drept „instituție învechită și depășită de mersul evenimentelor”.

14 Pentru istoricul învățământului de logistică din perioada 1948-2012, datele au fost obținute prin documentare, din Registrul Istoric al Universității Naționale de Apărare „Carol I”.

BIBLIOGRAFIE

Bondar V., *Buletinul Arhivelor Militare Române, Studii/documente*, București, 2015, www.arhivelenationale.ro/.../lista

Gl.lt.dr. Dafinescu T., col. (r) Boață I., *Serviciile Armatei Române*, Editura Militară, București, 1989.

Gheorghiu N., Vasilescu C., *Străduinți*, apărută în Volumul comemorativ, *Întreținerea Armatei Române de-a lungul timpurilor, apărută cu prilejul restabilirii destinului istoric al gospodăriei Oștirii Române și al aniversării a optzeci și cinci de ani de la introducerea intendenței în viața noastră militară și națională*, Tipografia Marelui Stat Major, București, 1942.

Int.lt.col. Havrileț Al., *Intendența în Franța și în România*, Editura Lumina, București, 1931.

Răzășul A.T., *Gospodăria militară la români de la Dacia Traiană la România Reîntregită*, Tipografia „Viața Literară”, București, 1942.

*** *Registrul Istoric al Universității Naționale de Apărare „Carol I”*.

*** Arhiva MApN, fond SSR, *Dosar nr. 12*, fila 2, fila 3.